

eTNOs Berichten

Ervaringen van een gepensioneerd TNO-er bij PUM

Vanuit een zonnig en zeer warm Ludhiana, een industriestad in de Punjab in het Noordoosten van India schrijf ik deze bijdrage aan EB. De temperatuur is enigszins anders dan in Nederland, het is hier momenteel 36° C en in het bedrijf nog enkele graden hoger. Airco is er maar voornamelijk in de kantoren. De bedrijfsruimten moeten het doen met grote ventilatoren. Je kunt je nauwelijks voorstellen hoe de werksituatie zal zijn in de Indiase zomer als de buitentemperaturen oplopen tot 40-45° C !!

Ludhiana is een van de belangrijke textielcentra van India en ik ben hier aan het werk voor PUM voor een periode van 2 weken.

Wat is PUM

PUM, oorspronkelijk "Project Uitzending Managers" is een Nederlandse organisatie die is opgezet voor ondersteuning van ontwikkelende landen. De uitdagende opdracht die PUM zich heeft gesteld luidt: Ondernemen tegen armoede. De organisatie van PUM bestaat uit een beperkte vaste staf die wordt ondersteund voor de uitvoering van projecten door ca. 4000 vrijwilligers, werkzaam in 76 landen. Deze vrijwilligers zijn gepensioneerde managers en experts uit het bedrijfsleven die hun expertise ter

De prachtige Golden Tempel in Amritsar (niet ver van Ludhiana)

beschikking willen stellen van het MKB daar. Per jaar worden zo'n 1800-2000 missies uitgevoerd.

Omdat het MKB een belangrijke motor is voor de economie zijn m.n. deze bedrijven de primaire doelgroep van PUM. De aanpak is zakelijk en richt zich zo objectief mogelijk op verbetering van de bedrijfsvoering met als uiteindelijk doel armoedebestrijding.

Waarom doe je het

Heus niet alleen altruïstische motieven. Het is een nuttige uitloop van je actieve carrière, gewoon nog even 'lekker' met je vak bezig zijn, liever dan ineens te stoppen met werken. Korte, intensieve en doelgerichte projecten zonder bureaucratische rompslomp. Persoonlijk contact. Werken aan de basis van welvaartsontwikkeling. Een aantal motieven kunnen gelden maar

het is ieder geval een bijdrage aan de ontwikkeling van armere landen. Daarnaast kom je op plaatsen waar je als toerist meestal niet komt, erg boeiend.

Maar PUM eist wel wat van zijn experts. Je staat er met je project in ontwikkelende landen alleen voor en je moet wel over de nodige flexibiliteit beschikken. Westers comfort is vaak ver te zoeken en ook het klimaat stelt vaak hoge eisen aan je conditie en aanpassingsvermogen.

Een belangrijke sector waaraan ik een bijdrage lever is de textiel- en kledingindustrie. Een industrietak die in het algemeen erg arbeidsintensief en weinig kapitaalintensief is en zich dus uitstekend leent voor de opbouw van ontwikkelende landen met (nog) zeer lage loonkosten,

Reeds voor mijn pensionering kwam in aanraking met PUM en op grond van de doelstellingen wat te doen aan armoede in ontwikkelende landen, besloot ik me op te geven als vrijwilliger. Voor en tijdens mijn loopbaan bij TNO had ik intensieve contacten met de textiel- en kledingindustrie en daardoor een aantrekkelijke expertise voor PUM. Inmiddels heb ik zo'n 15-tal projecten voor PUM uitgevoerd in een grote verscheidenheid aan landen: Diverse Russische staten,

India, Laos, Bangladesh, Egypte, Zuid-Afrika, etc.

Mijn ervaringen zijn tot nu toe erg positief. Je wordt wel "getest" door de ontvangende partij op kennis van de branche maar dat is denk ik overal zo. Als je de toets doorstaat, doet men werkelijk alles voor je. Binnen vaak beperkte mogelijkheden is men zeer gastvrij. Het is wel een stukje avontuur waarbij je uiteindelijk vooral op jezelf bent aangewezen. Voorzichtig met eten en drinken en vooral zorgen dat je niet bij lokale dokters of ziekenhuizen terecht komt!

Desondanks voor mij een boeiende periode die ik niet graag gemist had en een gevoel dat je toch met je oude expertise iets hebt kunnen betekenen voor mensen in de ontwikkelende landen.

De "baas" van het bedrijf

De redactie heeft ter introductie van de nieuwe hoofdredacteur gevraagd of hij zich voor wil stellen aan de hand van enkele vragen

Ik ben Kai Waterreus, 65 jaar, getrouwd met Enny de Bock. Wij hebben twee kinderen en wonen tijdelijk in Vlagtwedde. We hopen binnenkort naar Grollo te kunnen verhuizen.

Wat was je laatste taak bij TNO?

Mijn tijd bij TNO is gestart op 1 oktober 1966, bij het toenmalige Centraal Laboratorium in Delft. Na een aantal

andere instituten en stichtingen ben ik als laatste werkzaam geweest bij Kwaliteit van Leven in Zeist.

Werken aan communicatie en marketing communicatie hebben het grootste deel van mijn tijd bij TNO ingenomen. Met name in Zeist heb ik dat in de volle breedte kunnen benutten. De laatste jaren heb ik besteed aan interne communicatie via de maandelijkse interne nieuwsbrief. Mijn werk aan marketing communicatie kreeg gestalte door de externe nieuwsbrief Leads in Life Sciences, gericht op klanten en prospects. Verder heb ik een nieuwe lijn brochures opgezet en jaarverslagen geschreven. Ook heb ik een aandeel gehad in het opzetten van de verschillende websites die in ontwikkeling waren. Ik heb veel plezier beleefd aan het samenwerken met onderzoekers en sales om onze producten duidelijk in de markt te zetten.

Waarom ben je lid geworden van eTNOs?

Ik ben lid geworden van eTNOs omdat ik vind dat het belangrijk is een dergelijke personeelsvereniging te hebben. Alleen

door als groep op te treden kun je gesprekspartner zijn voor overleg in zaken als pensioen en verzekeringen. Al woon ik wat ver weg, toch vind ik het leuk om af en toe eens bij te praten met oud-collega's. Dat aspect vind ik net zo belangrijk. Mijn contacten met TNO lopen eigenlijk alleen via de oud-collega's. Even binnenlopen voor een praatje doe ik niet zo gemakkelijk meer, al blijf ik graag wat gevoel houden over de situatie bij TNO en lees ik graag TNO Magazine.

Wat doe je nu, heb je nog hobby's?

Al ruim voor ik gebruik mocht maken van de vertrekregeling was ik betrokken bij, laten we het noemen 'natuurstudie'. Dat is ooit begonnen in Delft bij de Vogelwacht en later doorgegaan via de KNNV Moeraswerkgroep. Vooral mijn interesse in de ontwikkeling van de Westbroekse Zodden (nabij Utrecht) is belangrijk geweest. Toen ik eenmaal lid was van de KNNV, de vereniging voor veldbiologie, kwam van het een het ander. Zo ben ik nu lid van het afdelingsbestuur in Assen en lid van het landelijke bestuur met het bureau in Zeist. Ik doe mee met de verschillende inventarisaties en tellingen in onze afdeling. Dit bij elkaar kost al aardig wat tijd. Los van de natuurstudie doe ik graag iets

aan beeldhouwen en teken ik mandala's. Om mijn conditie wat op peil te houden probeer ik dagelijks een uurtje stevig door te fietsen.

Hoe zie je de toekomst van eTNOs Berichten?

Hm, zo ver heb ik er nog niet over nagedacht. Dus een antwoord uit de losse pols:

Ik denk dat het goed is om voorlopig een tastbaar communicatiemiddel te hebben. Voor mij is belangrijk wat de leden willen weten? Iets over pensioenen en verzekeringen, maar ook iets over oud collega's met een aardig verhaal of een verslagje van een bijeenkomst. Maar zelden hele actuele zaken.

Hoewel we toch redelijk in het elektronica-tijdperk zitten wordt er nog veel papier verslonden.

Met de introductie van de e-readers kan ik me voorstellen dat dit gaat veranderen. De meesten van ons hebben min of meer geleerd van een beeldscherm te lezen. Dus op termijn kunnen we eens polsen hoe de leden denken over een elektronische versie. Op zich kunnen we nu al een pdf rondsturen.

Ik vind het belangrijk om af te stemmen met de website. Dat is de plaats voor het snelle nieuws.

Van de voorzitter

Ton Scheepmaker,
Voorzitter eTNOs

Voor mij op tafel ligt het jubileumnummer van eTNOs Berichten. Het hoofdartikel "Groot jubileumfeest op Papendal" geeft

uitstekend weer wat er op het feest te beleven viel. We hebben veel positieve reacties ontvangen en we kunnen daarom concluderen dat ons Feest der Ontmoeting een groot succes was. Daarom nogmaals dank aan de Lustrumcommissie, die het toch maar weer voor elkaar gekregen heeft! Met veel inzet heeft Flora de Vrijer een aantal maanden als lid van de redactie van eTNOs-Berichten het hoofdredacteurschap waargenomen. We hebben sinds kort weer een nieuwe hoofdredacteur, Kai Waterreus. Elders in dit nummer van EB vindt u een interview met hem. Wij bedanken Flora voor al haar werk en wensen Kai veel succes en een vruchtbare samenwerking met de EB-redactie en het HB.

Dit jaar kwamen de meeste pensioenfondsen in grote financiële problemen omdat ze de vereiste dekkingsgraad niet meer haalden. Ze moesten daarom van de Nederlandse Bank met een herstelplan

komen. Dat gold ook voor ons pensioenfonds. Vergeleken met veel andere pensioenfondsen heeft ons pensioenfonds echter het relatief goed gedaan: de dekkingsgraad is niet of nauwelijks onder de 100% gedaald. Toch zijn per 1 januari 2009 ook onze pensioenen niet geïndexeerd en moest voor de werkende deelnemers de totale pensioenpremie worden verhoogd terwijl ook de werkgever met een extra premie werd belast.

In de NRC van 22 oktober lees ik over een snel herstel van de pensioenfondsen. De maandenlange hausse op de aandelenmarkt trekt ze veel sneller uit het dal dan enkele maanden geleden nog werd verwacht. Op dit moment verkeert het pensioenfonds van TNO in een situatie waarbij de vereiste dekkingsgraad van minimaal 105% ruimschoots wordt gehaald en uitkomt op 113,5% (ultimo september 2009). Voor ons ziet het er dus goed uit, als deze trend doorzet dan mogen we hopen dat er op kortere termijn dan de verwachte 5 jaar weer ruimte voor indexering gaat komen.

Ik heb het gevoel dat er tegenwoordig in

korte tijd zo veel gebeurt dat de ontwikkelingen met moeite zijn te volgen. Binnen twee weken gaat bijvoorbeeld de DSB Bank failliet, met het gevolg dat een paar duizend medewerkers op straat komen te staan zonder te weten waar ze precies aan toe zijn. Hebben ze eigenlijk nog wel een pensioenvoorziening na het omvallen van de bank waarbij ze werkzaam waren? En is daar dan mogelijk de onbezonnen uitspraak van één meneer op de TV al de directe oorzaak van? Of heeft het misschien met mijn leeftijd te maken dat ik wat moeite heb om dit soort zaken te begrijpen?

Het einde van het jaar 2009 staat al weer voor de deur. Ook in het aankomende jaar zal eTNOs zich blijven inzetten om de belangen van onze leden zo optimaal mogelijk te behartigen.

Ik wens u prettige kerstdagen en een goede jaarwisseling toe.

Ton Scheepmaker
voorzitter eTNOs

Warmtehuishouding en kleding bij ouderen

De warmtehuishouding van ouderen verschilt op een aantal punten van die van jongeren. In dit artikel wordt een globaal overzicht gegeven van die verschillen en de implicaties daarvan op de keuze van de kleding.

Thermoregulatie

De mens kan alleen goed functioneren in een vrije nauwe range van lichaamstemperaturen van rond de 37°C. Deze nauwe range staat in groot contrast met een enorme variatie in omgevingscondities op deze aarde van wel -89 tot +57°C. Ons belangrijkste wapen om te kunnen functioneren in deze extremen is ons gedrag. In de kou ontvluchten we deze zo veel mogelijk, we proberen warm te blijven door ons in te spannen en we kleden ons zo dik mogelijk. In de hitte zoeken we verkoeling door ons zo min mogelijk in te spannen en door de schaduw te zoeken.

Naast ons gedrag staan ons ook nog enkele fysiologische regelmechanismen ter beschikking. In gematigde klimaten zijn de belangrijkste daarvan vasoconstrictie (bloedvatvernauwing) en vasodilatatie (bloedvatverwijding) in de huid. Als het warm is verwijderen de bloedvaten zich, waardoor de huidtemperatuur stijgt en de lichaamswarmte aan de buitenwereld kan worden afgegeven. In de kou trekken de bloedvaten samen waardoor de vetlaag net onder de huid goed als isolator kan dienen. In de hitte is daarnaast nog een effectief mechanisme beschikbaar: het verdampen van zweet. Normaal is zweetverdamping voldoende om zelfs bij zware inspanning voldoende te kunnen koelen. Het record ligt op 3.7 liter zweeten per uur, hetgeen 2500 W aan koeling oplevert! Ter vergelijking: in rust maken we slechts ongeveer 100 W aan lichaamswarmte.

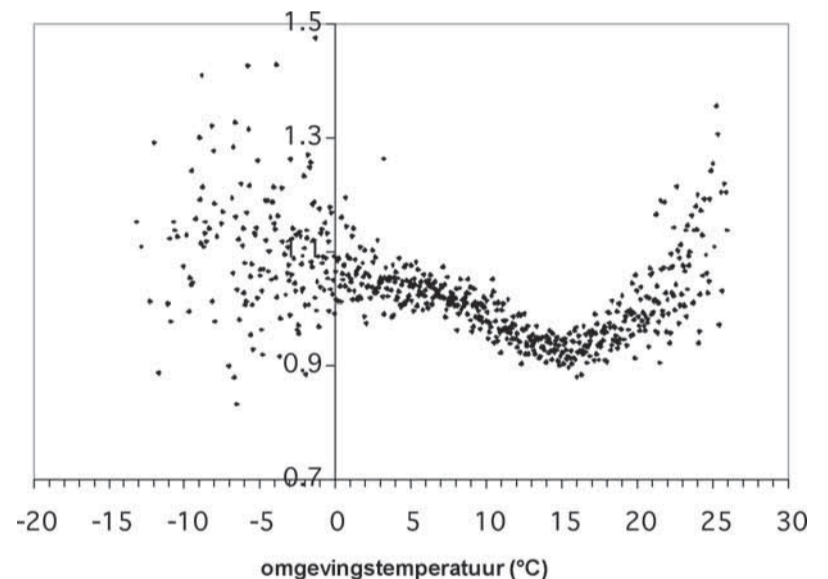
In de kou kennen we naast vasoconstrictie ook nog een extra mechanisme: meer warmte produceren. Dit kan door spieren samen te trekken (rillen, klappertanden), maar recent onderzoek laat zien dat we ook al zonder te rillen extra warmte kunnen maken, mogelijk door het verbranden van het zogenaamde bruine lichaamsvet (Van Marken Lichtenbelt et al., 2009).

Thermoregulatie bij ouderen

Het vermogen om de bloedvaten in de huid krachtig samen te trekken, is bij ouderen minder aanwezig. De vaten worden stijver en reageren minder snel. De verminderde respons betekent dat ouderen gemakkelijker en meer warmte verliezen in de kou en daarmee eerder onderkoeld kunnen raken. Daarnaast is gevonden dat ouderen minder warmte maken in de kou (Kenney and Munce, 2003).

In de warmte is de rol van ouder worden in de hittetolerantie een belangrijk discussiepunt. Er lijkt nu consensus te zijn dat niet zozeer leeftijd dan wel fitness-niveau de hittetolerantie bepaalt. Helaas gaat een toenemende leeftijd wel vaak gepaard met afnemend aëroob vermogen, maar als een oudere een goede conditie weet te handhaven, blijft ook de hittetolerantie op peil. Er zijn aanwijzingen dat ouderen meer problemen hebben in de hitte dan jongeren als ze enige mate zijn uitgedroogd (Pandolf, 1997). Daarnaast lijkt het er op dat jongeren eerder dorst krijgen bij uitdroging dan ouderen, hetgeen het risico op uitdroging bij ouderen verhoogt (Pandolf, 1997).

De lering is dat ouderen zowel in de warmte als in de kou een verhoogd risico hebben op thermische problemen en dat een goede lichamelijke conditie de beste garantie vormt om problemen te voorkomen. Het is goed gedocumenteerd dat in ons land de minste mensen door gaan bij een omge-

vingstemperatuur van rond de 17°C, zie de grafiek.

Kledingadviezen

Gezien het bovenstaande is het van belang dat de kleding in de kou voldoende isolerend vermogen heeft. Kledingisolatie wordt voornamelijk bewerkstelligd door de luchtlagen die gevangen zijn tussen textiellaagjes. Lucht is namelijk een sterke isolator. Goed isolerende kleding is daarom vaak dik. Wollen jassen zijn goed isolerend omdat van wol een dikke stof gemaakt kan worden. Met het veel slappere katoen is dat niet mogelijk en daarmee worden meer dunne stoffen gemaakt. Daarnaast is het van belang een groot deel van het lichaam te bedekken. Als de romp en extremiteiten van goed isolerende kleding zijn voorzien, wordt het hoofd een belangrijke bron van warmteverlies. Het dragen van hoofdbedekking is daarom van belang in de kou.

In de kou is het goed om de kledingisolatie aan te passen aan het inspanningsniveau. Als je gaat zweeten tijdens inspanning en je gaat daarna rusten, dan verdampt het vocht waardoor je extra afkoelt (afterchill).

Daarom is het handig om verschillende lagen kleding te dragen, waarbij je dan laagjes 'afpelt' bij inspanning en weer toevoegt in rust. Deze strategie komt ook goed uit voor de bewegingsvrijheid: tijdens inspanning heb je dan geen last van de dikke kledinglaag.

In ons natte landje is water in de vorm van regen belangrijker. Water geleidt warmte goed, daarom willen we de regen buiten houden. Het nadeel van waterdichte kleding is dat ze ook onze eigen waterdamp niet doorlaten en ons zweeten niet het afkoelende effect heeft. Semipermeable stoffen zoals Goretex en Sympatex kunnen waterdamp in enige mate naar buiten afvoeren en toch de waterdruppels van buiten tegenhouden.

Samenvattend kan gezegd worden dat een goede lichamelijke conditie helpt. Verder is het goed om de kledingisolatie aan te passen aan het inspanningsniveau.

Prof. Dr. Hein Daanen
Ries Simons, arts
Dr. Wouter Lotens

Hieronder volgt een bewerking van de lezing die op de lustrumviering helaas is komen te vervallen.

Serious Gaming

door Jan Lubbers en Dennis Coetzier

Gaming in het opleidingstraject van defensie

Leren doet pijn

De spanning loopt hoog op in het noord-oostelijke deel van de hoofdstraat in het Afghaanse dorp Sango. Na onverwacht contact met terroristen is de groepsopdracht omgeslagen van een standaardpatrouille in het herstellen van de veiligheid. Eén terrorist is ondertussen uitgeschakeld, maar ook twee eigen mannen zijn geraakt en één beweegt niet meer. Of meer vijandelijk vuur verwacht kan worden is onduidelijk, enkele mannen van de groep zijn bezig het huis uit te kammen.

Terwijl de groepscommandant intensief over de radio communiceert met de pelotonscommandant over de noodzaak van of terugtrekken of versterkingen, verschijnt een Afghaan achter een raam; hij heeft een wapen op zijn rug. De soldaat, die hem in zicht heeft, eist de aandacht van de groepsleider op - hij wil weten wat hij moet doen. De commandant roept: "Vuren vrij!" en de man wordt uitgeschakeld. Het huis wordt kort daarna veilig verklaard.

Reflecterend op het voorval, erkent de groep al snel dat hier een fout is gemaakt. De local was geen directe dreiging, misschien was hij slechts op het verkeerde moment op de verkeerde plek. Gijzelneming was op zijn

plaats geweest, maar uitschakeling zeker niet. Niettemin is er begrip voor de beslissing van de commandant. Er volgt een discussie over achtergrond waardoor zo'n beslissing wordt genomen, wat de gevolgen kunnen zijn en zelfs over de rules of engagement. Als het stof is neergedaald, geeft de expert, zojuist nog pelotonscommandant, zijn mening over de conclusies en schetst de betekenis van de rules of engagement door middel van andere voorbeelden.

Serious gaming

TNO doet onderzoek naar serious gaming en heeft een onderwijsmethode ontwikkeld, waarmee serious games worden ingezet in het opleidingstraject van defensie. Binnen het militaire domein worden games gebruikt om op te leiden in tactiek en commandovoering en in het bijzonder gevechtsleiding. Bestaande opleidingen gaven tot nog toe onvoldoende mogelijkheden om de dynamische en interactieve aspecten van gevechtsleiding te oefenen, waarbij het aansturen van een eenheid in een hectische, ondoorzichtige omgeving centraal staat. Met serious games kunnen deze situaties intensief getraind worden, waarbij de omstandigheden in vergaande mate gecontroleerd kunnen worden.

Job Oriented Training

Om effectief te leren in de games wordt de opleidingsmethode Job Oriented Training toegepast. Dit betekent in essentie dat de leerlingen vanaf dag één integrale missies uitvoeren, zonder dat eerst de theorie wordt uitgelegd. De benodigde kennis wordt verworven door realistische en tactisch uitdagende scenario's uit te voeren, die gedurende de cursus toenemen in complexiteit. De ervaringen die tijdens de uitvoering van een scenario worden opgedaan, geven stof tot discussie in uitgebreide reflectiesessies. De cursisten leren van en met elkaar. De instructeur bewaakt het leerproces,

acteert als commandant en is als expert het klankbord voor de cursisten.

Samengevat zijn de 6 principes van Job Oriented Training:

1. actieve lerenden;
2. geïntegreerde taaktraining;
3. relevante realiteit;
4. uitdagende cases;
5. samen leren;
6. reflecteren op ervaringen.

Meer in het algemeen gesteld, doet deze onderwijsmethode beroep op de eigen pro-activiteit en denkkraft. Het stelt de verantwoordelijkheid van de cursist centraal en verwacht een actief lerende houding. Het resultaat is een goed ontwikkeld probleemoplossend vermogen in combinatie met een herkenbare theoretische achtergrond.

Effecten

De onderwijsresultaten zijn overwegend positief tot zeer positief. Bij prestatietentamen op het gebied van situatieanalyse, tactische planvorming, gevechtsleiding en leiderschapcompetentie kwam telkens hetzelfde beeld terug: na een relatief slechte start wordt een snelle groei doorgemaakt, die terug te zien is in het veld. Bovendien doet elke acterende commandant het beter dan zijn voorganger, waaruit blijkt dat men van elkaar leert: de ene cursist gaat verder waar de vorige gebleven is.

I hear and I forget.
I see and I believe.
I do and I understand.
- Confucius (551-479 BC)

Toepassingen

Serious games vormen een technisch hoogwaardig alternatief voor niet-computer vormen van wargames, zoals tactische vraagstellingen en tactische oefeningen zonder troepen. Daarnaast zijn de games

een kostenefficiënt alternatief voor grotere simulatie- en trainingssystemen. Het is echter niet de bedoeling om bestaande middelen of live oefeningen te vervangen integendeel, serious gaming sessies voorafgaand aan oefeningen kunnen het trainingsresultaat juist vergroten.

De eerste toepassingen van serious gaming binnen defensie vinden we bij het Opleidings- en Trainingscentrum Manoeuvre. De infanterie maakt nu gebruik van Virtual Battlespace 2 en oefent hiermee tactische aspecten van militaire operaties en gevechtsleiding in een verscheidenheid aan omgevingen, zoals de bekende bos- en heidegebieden, maar ook uitendgebieden als Uruzgan en Irak. Verder wordt het gebruik voor aspecten als optreden in verstedelijkt gebied onderzocht. Bij de cavallerieschool zijn lessen met Steel Beast Pro in de opleiding geïntegreerd. Naast de military off the shelf games, zoals bovengenoemde, wordt job oriented training ook toegepast rond simulaties. Een aantal tactische opleidingen van de luchtdoelartillerie is hier een voorbeeld van. Ondanks dat TNO de meeste ervaring met JOT heeft binnen het defensiedomein, zijn deze niet per definitie verbonden: de methode is inzetbaar binnen elk domein, mits een serious game of simulatie wordt gebruikt die een voor dat domein betekenisvolle realiteit creëert.

Het defensiedomein is niet het enige domein waar serieus gekeken wordt naar de toepassing van games. De verwachte toepassingsmogelijkheden zijn legio. Binnen TNO lopen op dit moment bijvoorbeeld onderzoeken naar het inzetten van games voor het oefenen van burgemeesters, het oefenen van de Koninklijke Marechaussee, lessen in sociale zekerheid, games voor managers, games om oorlogsslachtoffers weer op weg te helpen maar ook gaming voor ouderen met de Wii (Wii-Fit).

De AWBZ is in beweging, beweegt u mee?

De Nederlandse Vereniging van Organisaties van Gepensioneerden (NVOG) heeft een brochure uitgegeven over de veranderingen in de volksverzekering Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ).

Door het toenemend gebruik van de regeling is de Tweede Kamer akkoord gegaan met het terugbrengen van de verzekeringsdekking in de AWBZ naar het oorspronkelijke doel: het verzekeren

van langdurige zorg. Hieronder een samenvatting van de brochure.

Per 1-1-2007 is de huishoudelijke hulp al uit de AWBZ geschrapt en overgebracht naar de WMO. In 2009 zijn de voorwaarden waaronder mensen ondersteunende of activerende begeleiding krijgen aanzienlijk aangescherpt. Zo wordt de hulp aan mensen met psychosociale problemen niet meer uit de AWBZ betaald, ook dit is overgegaan naar de WMO.

Verder zijn er in de verpleging en de verzorging thuis kortingen geëffectueerd. Zo mag de wijkverpleegkundige geen medische handelingen meer verrichten, dit is nu een taak van de huisarts. Ook het

bewaken van het medicijngebruik mag niet meer door de wijkverpleegkundige gedaan worden, dat is voorbehouden aan de apotheker.

Ook zullen er in verzorgings- en verpleeghuizen en in psychiatrische inrichtingen veranderingen komen. De inrichtingen krijgen niet meer betaald via een budget per bed, maar aan de hand van een zorgplan. Dit kan tot vermindering van inkomsten van de inrichting leiden, met alle gevolgen van dien.

Verwacht wordt dat revalidatiezorg, nu onderdeel van de AWBZ, volgend jaar naar de zorgverzekering wordt overgeheveld. Tenslotte staat ook nog een positief punt op de rol, namelijk de persoonsvolgende

bekostiging van de AWBZ-zorg. Dit is wat anders dan het persoonsgebonden budget waarmee men zelf de benodigde zorg kan 'kopen'. Met deze nieuwe maatregel kan men namelijk zelf de zorginrichting uitkiezen. Over het persoonsgebonden budget gesproken: gezien de vele fraudezaken die daarover naar voren komen, zal dit strenger worden gecontroleerd.

De volledige informatie kunt u vinden op de website van de NVOG: www.gepensioneerden.nl. Daarna onder het kopje actueel. Daar vindt u de brochure 'De AWBZ is in beweging, beweegt u mee?' plus de toelichting erop.

Flora de Vrijer

Dienstbetoon van CINJEE ADVIES

Mede op het verzoek van eTNOs heeft de afdeling Personeel en Organisatie van TNO een gesprek gehad met CINJEE ADVIES. Wij konden in het vorige nummer van eTNOs Berichten melden dat men bij CINJEE, mede door het initiatief van eTNOs, een tweetal medewerkers (Wilma van Andel en Johan van der Have) had aangewezen om de belangen van TNO verzekeren te behartigen. Het gesprek van TNO heeft opgeleverd dat de volgende directe contactmogelijkheden zijn ingesteld:

- een direct e-mail adres: tno@cinjeeadvies.nl
 - een direct telefoonnummer met de TNO Unit: 0184 433078
 Hiermede zijn nu goede mogelijkheden ontstaan om met uw verzekerings-technische problemen in contact te treden met de tussenpersoon CINJEE ADVIES. Informeert U ons svp wanneer u over de afhandeling desalniettemin opmerkingen heeft.
 Pieter Jan Brandenburg

OPROEP

Bezitters van oldtimers en klassiekers: Regio Oost heeft het plan opgevat om een toerit, zonder wedstrijdelement, te organiseren voor degenen die in het bezit zijn van een oldtimer (ouder dan 35 jr.) of klassieker (ouder dan 25 jr.).

Het is de bedoeling om bij TNO Apeldoorn te starten en te eindigen. De rit zal over de Veluwe of door de Achterhoek/Twente gaan. Onderweg wordt gezorgd voor een lunchpakket en zo rond 17.00 uur een gezamenlijk diner.

Naam: _____

Adres: _____

e-mail: _____

Telefoon: _____

Mobiel: _____

Graag uw reactie vóór 1 februari 2009 naar etnos@tno.nl of opsturen naar: eTNOs, Postbus 342, 7300 AH Apeldoorn.

Redactie en bestuur wensen u fijne kerstdagen en een gezond 2010

Nieuwe leden

Hr. J.M. Appij
 Hr. G.P. Bontenbal
 Hr. S.H. van den Brink
 Hr. J.C. Daamen
 Mw. D. Derksen
 Hr. en Mw. K. Deuring
 Hr. en Mw. G.K. van Haften
 Hr. en Mw. H.B. Haman
 Hr. W. Knol
 Hr. R. Ohmann
 Hr. H. J. Oldersma
 Hr. P.J. Oprel
 Hr. en Mw. J. Postel
 Hr. R.T. Rotteveel
 Hr. G.E.A. Verbaarschot
 Hr. en Mw. R. van der Welle
 Mw. H.J. van der Wiel

BERGENSCHENHOEK
 ZOETERMEER
 APELDOORN
 HELLEVOETSLUIS
 HUISSEN
 WAGENINGEN
 DELFT
 NIEUWEGEIN
 ZEIST
 SOEST
 DELFT
 MAASSLUIS
 DELFT
 GOUDA
 ROTTERDAM
 UGCHELEN
 DELFT

Agenda

- > **17 december 2009** kerstlunch (regio West)
- > **5 januari 2010** nieuwjaarsbijeenkomst/jaarvergadering (regio Oost)
- > **7 januari 2010** nieuwjaarsbijeenkomst/jaarvergadering (regio Midden)
- > **11 januari 2010** nieuwjaarsbijeenkomst (regio West)
- > **17 maart 2010** ledenvergadering (regio West)

Colofon

eTNOs Berichten is een uitgave van eTNOs, de vereniging van oud-TNO'ers. De krant verschijnt vier keer per jaar en heeft tot doel de leden te informeren over alles wat in de vereniging gebeurt. Daarnaast dient de krant als communicatiemiddel tussen de leden van eTNOs. Ingezonden brieven vallen buiten verantwoordelijkheid van de redactie. De redactie kan ingezonden brieven en/of mededelingen bij ruimtegebrek inkorten. Overname van artikelen is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

eTNOs is lid van de NVOG (Nederlandse Vereniging van Organisaties van Gepensioneerden).

Adreswijzigingen en aanmeldingen kunt u opgeven bij onze **ledenadministratie**, t.n.v. Herman Temmink, Postbus 342, 7300 AH Apeldoorn of etnos@tno.nl.

www.etnos.nl

Redactie: Kai Waterreus (hoofdredacteur), Flora de Vrijer, Lout Goebel, Herman Temmink

Correspondentie adres: Heuvelweg 55, 9541 XS Vlagtwedde **Telefoon:** 06 - 21688514 **Email:** kai@waterreus.com

Drukker: Quantas, Rijswijk (ZH) **Oplage:** 1.500